

การบริหารองค์การและการดำรงอยู่ของพรรคการเมือง ศึกษากรณีพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน *

พรเทพ เตชะไพบูลย์**

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารองค์การและการดำรงอยู่ของพรรคการเมือง ศึกษากรณีพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน” เกิดจากความสนใจในองค์การของพรรคประชาธิปัตย์ ที่สามารถดำรงอยู่ทางการเมืองมาได้จนถึงปัจจุบัน เป็นบทสะท้อนได้เป็นอย่างดีของการมีกลยุทธ์ในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดขององค์การ การวิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ดำรงอยู่เป็นพรรคการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยในการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์ รูปแบบขององค์การของพรรคประชาธิปัตย์ตลอดจนกลไกต่างๆของพรรคที่ส่งผลให้พรรคดำรงอยู่นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคการเมืองอื่นที่มีการดำรงอยู่ทางการเมืองซึ่งมีอายุของพรรคไม่นานนัก เช่น พรรคมหาชน ทั้งนี้ศึกษาจากร่วมและความแตกต่างของการบริหารองค์การและการดำรงอยู่ของพรรคอีกด้วย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยกรณีศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยในการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์ที่ทำให้พรรคยังคงดำรงอยู่มีทั้งหมด 6 ปัจจัย คือปัจจัยการยึดมั่นอุดมการณ์ประชาธิปไตยในการบริหารองค์การ ปัจจัยโครงสร้างและสาขาพรรค ปัจจัยการพัฒนาและฝึกอบรมทางการเมือง ปัจจัยการบริหารแหล่งทุน ปัจจัยกลยุทธ์ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และปัจจัยสุดท้ายคือผู้นำพรรคที่ใช้หลักการประชาธิปไตยในการบริหารงานและดูแลสมาชิกพรรค

สำหรับรูปแบบการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์มีโครงสร้างเป็นแบบทางการ มีพื้นฐานของโครงสร้างตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และโครงสร้างที่นอกเหนือจากกฎหมายกำหนดทางด้านสาขาพรรค ทำให้พรรคมีรากฐานที่เข้มแข็ง อีกทั้งสาขาพรรคยังเป็นกำลังสำคัญในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลที่พรรคนำมาปรับใช้เป็นกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและวางแผนเพื่อนำมาเป็นนโยบายของพรรคต่อไป

ประเด็นการเปรียบเทียบการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคมหาชนในหลายประเด็น ประเด็นแรกอุดมการณ์ประชาธิปไตยและนโยบายพรรค ซึ่งทั้งสองพรรคยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย แต่หากพิจารณาในประเด็นจุดยืนของพรรคประชาธิปัตย์มีอุดมการณ์ที่ต่อสู้กับระบอบเผด็จการตั้งแต่แรกเริ่ม และสำหรับจุดยืนของพรรคมหาชนคือเป็นพรรคทางเลือกใหม่ของประชาชนหรือพรรคทางเลือกที่สาม

*บทความนี้เรียบเรียงจากดุษฎีนิพนธ์เรื่อง การบริหารองค์การและการดำรงอยู่ของพรรคการเมือง ศึกษากรณีพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน ซึ่งได้ผ่านการสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว โดยมีคณาจารย์ที่ปรึกษา 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร. อุทัย เลาหนีเชียร ผศ.ดร.สุวรรณี แสงมหาชัย และศาสตราจารย์ ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ส่วนคณะกรรมการสอบป้องกันดุษฎีนิพนธ์ 5 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต รองศาสตราจารย์ ดร. อุทัย เลาหนีเชียร ผศ.ดร.สุวรรณี แสงมหาชัย และ ศาสตราจารย์ ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์

** นักศึกษาปริญญาเอก โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเด็นที่สองคือการบริหารองค์การภายใน สืบเนื่องจากของพรรคประชาธิปไตยก่อตั้งมาจากการที่พรรคไม่มีใครเป็นเจ้าของ ทำให้พรรคมีพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ที่ทุกคนร่วมเป็นเจ้าของได้ และสำหรับการบริหารองค์การแบบพรรคมหาชนมีความแตกต่าง คือเป็นลักษณะของการสั่งการแบบรวมศูนย์ (centralization)

ประเด็นที่สาม การสนับสนุนจากภายนอกจากแหล่งเงินทุนสนับสนุนและกระแสสังคมที่คอยสนับสนุนพรรค และประเด็นสุดท้ายคืออายุของทั้งสองพรรคซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาพรรคหรือองค์การในแนวทางต่างๆ

บทนำ

องค์การ (Organization) เป็นที่รวมของกลุ่มบุคคลหลายคนเข้ามารวมกันทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการแบ่งส่วนงานรับผิดชอบต่างๆ โดยการกระทำอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้การประสานงานร่วมมือดำเนินไปด้วยดี องค์การจึงทำให้มนุษย์สามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ในสังคมให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ง่าย รวดเร็ว สมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงองค์การพรรคการเมืองด้วย พรรคการเมืองจำเป็นต้องมีการบริหารที่ดี ทั้งนี้เพราะว่าพรรคการเมือง คือกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกันมารวมกัน เพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองโดยมีจุดประสงค์มุ่งหมายสำคัญในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัคร รับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจในการบริหารและนิติบัญญัติ

โดยเหตุที่พรรคการเมืองมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในประเทศไทยเสรีประชาธิปไตย ประเทศต่างๆ จึงได้รับเอาแนวความคิดเกี่ยวกับระบบพรรคการเมืองเข้าไปในระบบการเมืองและการปกครองของประเทศของตน และได้มีวิวัฒนาการมาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของ “วิถีชีวิต” (Way of Life) ของประชาชน ดังนั้น พรรคการเมืองในประเทศไทยจึงเป็นทั้ง “อุดมการณ์” (Ideology) และ “วิถีชีวิต” ของประชาชนอย่างมั่นคง

สำหรับประเทศไทยพรรคการเมืองไทย เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หลังจากปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2554 เกิดขึ้นถึง 371 พรรค การก่อตั้งพรรคขึ้นทำหน้าที่เฉพาะอย่างน่าจะทำให้เกิดการพัฒนารวดเร็วและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ในความเป็นจริงปรากฏว่า การดำเนินงานของพรรคการเมืองไทย ยังประสบปัญหาหลายประการ ทำให้พรรคการเมืองไทยดำรงอยู่จากอดีตถึงปัจจุบันมีเพียงไม่กี่พรรคการเมือง ซึ่งได้แก่พรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคการเมืองจดทะเบียนที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทยที่ยังคงดำเนินการอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากนี้พรรคที่มีอายุเก่าแก่เป็นอันดับสองคือพรรคชาติไทยซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2517 และถูกยุบพรรคในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กลายเป็นพรรคชาติไทยพัฒนาในปัจจุบัน

สำหรับพรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคการเมืองจดทะเบียนที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทยที่ยังคงดำเนินการอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ ก่อตั้งเมื่อวันเสาร์ที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2489 ต่อมาได้กำหนดให้วันที่ 6

เมษายน พ.ศ. 2489 เป็นวันก่อตั้งพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อให้ตรงกับวันจักรีอันเป็นวันมงคลของไทย จาก การดำเนินการทางการเมืองที่ต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 65 ปี พรรคประชาธิปัตย์ ได้ต่อสู้กับระบอบเผด็จการ เดิมมาในหลายยุคสมัย บางครั้งแสดงบทบาทในฐานะพรรคฝ่ายค้าน บางครั้งแสดงบทบาทในฐานะ ฝ่ายรัฐบาล แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีบทบาทและฐานะอย่างไรในการต่อสู้ ทางการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ยังคงยึด มั่นการดำเนินการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดถืออุดมคติ 4 ประการของพรรค ยืนหยัดพิทักษ์รักษา ผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่และมุ่งมั่นสร้างสังคมที่เป็นธรรมให้ บังเกิดขึ้นด้วยจิตใจและ การอุทิศตัวในหลักการแห่งความซื่อสัตย์สุจริต ดังจะเห็นว่าการเมืองมีความ สัมพันธ์ กับการใช้อำนาจในองค์ การอยู่ งามมาก การเมืองในองค์การเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็น ตัวแปรกำหนดโครงสร้างขององค์การ ผู้นำขององค์การจะเลือกใช้โครงสร้างขององค์การที่เป็น ประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่สมาชิกแสดงออกในการแสวงหาการสนับสนุน การใช้อำนาจ และการได้มาซึ่งทรัพยากร เพื่อให้ ตนหรือ กลุ่มใด รับประโยชน์ตามที่คาดหวัง ภายใต้ สถานการณ์ ที่มีความขัดแย้ง และมีความไม่ แน่ นอนสูง

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์การของพรรคประชาธิปัตย์ สามารถ ดำเนินการทางการเมืองมาได้จนถึงปัจจุบันนั้น เป็นบทสะท้อนได้เป็นอย่างดีของการมีกลยุทธ์ ในการ ปรับตัวเพื่อความอยู่ รอดขององค์การ ทั้งนี้ การในโลกปัจจุบันเป็นองค์การที่อยู่ในระบบเป็ ด กล่าวคือองค์การต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อาทิเช่น การเมืองเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยต่างๆ จึงมีผลกระทบต่อ องค์การนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ ได้ ซึ่งองค์การจำเป็นจะต้อง มีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดให้ ได้ ภายใต้ สภาพแวดล้อม วมที่เปลี่ยนแปลง โดยองค์การต้องปรับกล ยุทธ์ เพื่อความอยู่รอดขององค์ การ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัย “การบริหารองค์การและการดำรงอยู่ของพรรคการเมือง ศึกษา กรณีพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน” เพื่อต้องการทราบถึงปัจจัยที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ ยังคงดำรง อยู่เป็นพรรคการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยในการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์ รูปแบบ องค์การของพรรคประชาธิปัตย์ตลอดจนกลไกต่างๆของพรรคที่ส่งผลให้พรรคดำรงอยู่ นอกจากนี้เพื่อเป็น การเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองอื่นที่มีการดำเนินการทางการเมืองซึ่งไม่ได้มีอายุยาวนาน และศึกษาจุด ร่วมและความแตกต่างของการบริหารองค์การและการดำรงอยู่ของพรรคอีกด้วย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

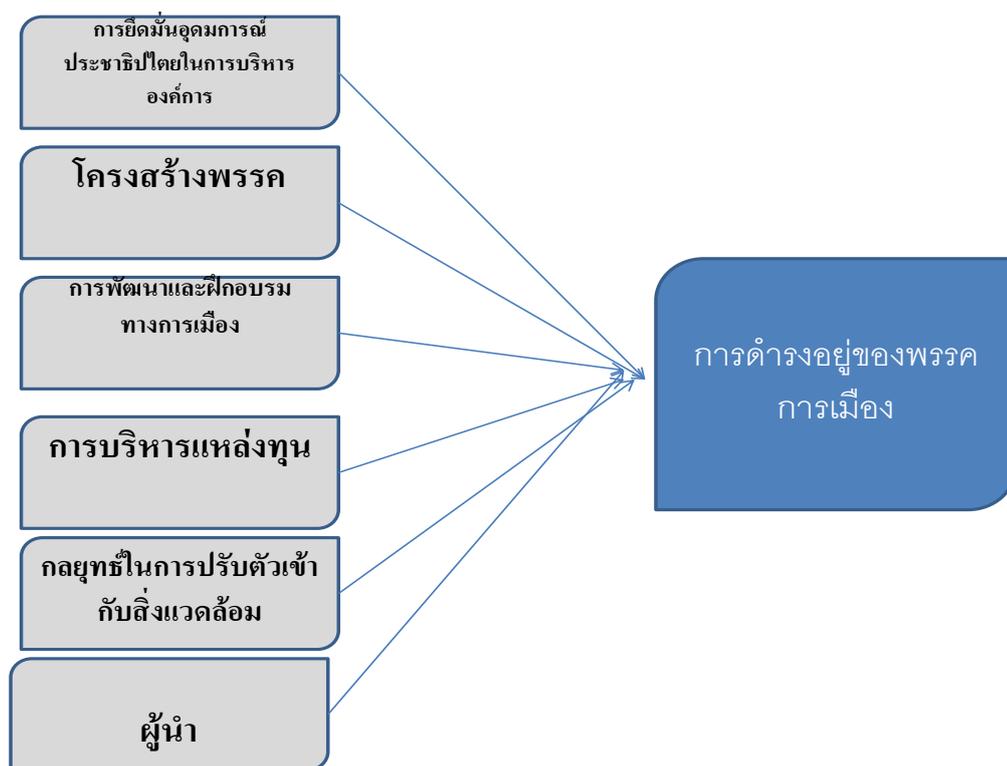
(1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยในการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์ที่ทำให้พรรคยังคง ดำรงอยู่เป็นพรรคการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน

(2) เพื่อศึกษาการบริหารองค์การพรรคประชาธิปไตยตลอดจน โครงสร้างและกลไกต่างๆของพรรคที่มีส่วนทำให้การดำรงอยู่ของพรรคมีอย่างต่อเนื่อง

(3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารองค์การพรรคการเมืองตลอดจนการดำรงอยู่ระหว่างพรรคที่เก่าแก่ที่สุดเช่นพรรคประชาธิปไตยกับพรรคที่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคระยะสั้นเช่นดัง พรรคมหาชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมือง พรรคการเมืองไทย องค์การแบบพรรคการเมือง การบริหารงานขององค์การพรรคการเมือง อุดมการณ์และนโยบายพรรคการเมือง เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ปรากฏตามแผนภาพที่ 1 ซึ่งแสดงกรอบความคิดในการทำวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดในการทำวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกรณีศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) สำหรับ

พรรคการเมืองที่เป็นกรณีศึกษานั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่เก่าแก่และสามารถดำรงอยู่รอดได้จนถึงทุกวันนี้ ส่วนพรรคมหาชนเป็นพรรคใหม่ (อายุ 7 ปี) และเริ่มลดบทบาททางการเมืองลงตามลำดับ

การวิจัยกรณีศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะเก็บข้อมูลความหลากหลายของเหตุการณ์ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน และมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความไว้วางใจในแหล่งข้อมูลที่เป็นเสมือนหลักฐาน เช่น บันทึกการสนทนาของผู้นำพรรคที่มีผู้ทำการบันทึกไว้ก่อนหน้านี้อแล้ว

การเลือกผู้ให้ข้อมูล (informants) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้บริหารจากพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน จำนวน 11 คน ทั้งนี้การเลือกผู้ให้ข้อมูลพิจารณาจากคุณสมบัติว่าเป็นผู้ที่เป็นผู้ที่ยังอยู่ในวงการ และรู้เรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง หรือมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นโดยตรง รวมทั้งเป็นนักเล่าเรื่องที่ดี และเป็นผู้ที่สามารถให้เวลาสำหรับการสัมภาษณ์ได้อย่างเพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่นายชวน หลีกภัย นายถวิล ไพรสมณ์ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ นายวิทยา แก้วภราดัย นายชานี ศักดิเศรษฐ์ นายพิพัฒน์ ลาภปรารณา นายชนินทร์ รุ่งแสง ผศ.ดร.รัชดา ธนาดิเรก นายวิรัช รัตนเศรษฐ์ ดร.วลัยพร รัตนเศรษฐ์ และนายฐนนท์สรณ์ เลิศฤทธิศิริกุล เป็นต้น

ผลการศึกษา

1. ประเด็นแรก เกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารองค์กรของพรรคประชาธิปัตย์ที่ทำให้พรรคยังคงดำรงอยู่เป็นพรรคการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน พบว่าปัจจัยในการบริหารองค์กรของพรรคประชาธิปัตย์ที่ทำให้พรรคยังคงดำรงอยู่ มีทั้งหมด 6 ปัจจัย ได้แก่

- ปัจจัยแรก คือ การยึดมั่นอุดมการณ์ประชาธิปไตยในการบริหารองค์กร ที่ทำให้เกิดการสืบทอดอุดมการณ์ประชาธิปไตยจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เกิดความเสมอภาคและความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของของสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์
- ปัจจัยที่สอง คือ โครงสร้างและสาขาพรรคที่เป็นรากฐานช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้แก่พรรค อีกทั้งยังเป็นฐานในการเผยแพร่และรับรู้ข่าวสารระดับท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการกระจายอำนาจ
- ปัจจัยที่สาม คือ การพัฒนาและฝึกอบรมทางการเมืองภายใต้โครงการต่างๆของพรรคอย่างเช่น โครงการยุวประชาธิปัตย์ ช่วยให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เกิดการตื่นตัวทางการเมือง เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างสมาชิกพรรคกับผู้เข้าร่วมโครงการ ก่อให้เกิดการขยายการรับรู้ไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังเป็นช่องทางการเข้าถึง social network ต่างๆ
- ปัจจัยที่สี่ คือ การบริหารแหล่งทุน เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ไม่มีผู้ใดหรือกลุ่มคนใดๆที่เป็นเจ้าของ แหล่งเงินทุนของพรรคจึงมาจากการเสียดสละของสมาชิกพรรคและผู้ที่ต้องการสนับสนุนการทำงานของพรรค พรรคให้ความสำคัญกับอุดมการณ์มากกว่าเรื่องเงิน

- บัณฑิตที่ห้า คือ กลยุทธ์ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม พรรคประชาธิปัตย์ใช้กลยุทธ์ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมในการหาเสียง แต่สิ่งที่พรรคให้ความสำคัญที่สุดในการหาเสียงทุกครั้งคือ อุดมการณ์ประชาธิปไตยหรือการเรียกร้องประชาธิปไตยให้กลับคืนมาสู่ประชาชน
- และบัณฑิตสุดท้าย คือ ผู้นำพรรคที่ใช้หลักการประชาธิปไตยในการบริหารงานและดูแลสมาชิกพรรค ทำให้ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์มีจุดยืนที่ชัดเจนกว่าพรรคอื่นๆ

2. ประเด็นที่สอง เกี่ยวกับการบริหารองค์การพรรคประชาธิปัตย์ ตลอดจนโครงสร้างและกลไกต่างๆของพรรคที่มีส่วนทำให้การดำรงอยู่ของพรรคมีอย่างต่อเนื่อง พบว่า การบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์มีโครงสร้างแบบทางการ มีพื้นฐานของโครงสร้างตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และ โครงสร้างที่นอกเหนือจากกฎหมายกำหนดทางด้านสาขาพรรค ทำให้พรรคมีรากฐานที่เข้มแข็ง อีกทั้งสาขาพรรคยังเป็นกำลังสำคัญในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลที่พรรคนำมาปรับใช้เป็นกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและวางแผนเพื่อนำมาเป็นนโยบายของพรรคต่อไป
3. ประเด็นที่สาม การเปรียบเทียบการบริหารองค์การพรรคการเมืองตลอดจนการดำรงอยู่ระหว่างพรรคที่เก่าแก่ที่สุดเช่นพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคที่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคระยะสั้นเช่นดังพรรคมหาชน พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคพรรคมหาชนในหลายประเด็น คือ อุดมการณ์และนโยบายพรรค การบริหารองค์การ การสนับสนุนจากภายนอก และอายุของพรรค (ปรากฏตามแผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยการดำรงอยู่ของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน

ปัจจัยการดำรงอยู่	พรรคประชาธิปัตย์	พรรคมหาชน
อุดมการณ์และนโยบายพรรค -การสืบสานและการถ่ายทอดอุดมการณ์ -นโยบายพรรค -บุคลากรมีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับแก่สังคม	มาก / ต่อเนื่อง มีนโยบายบางส่วนคล้ายคลึงกัน มากอย่างต่อเนื่อง	มีแต่ไม่ได้ถ่ายทอด มีนโยบายบางส่วนคล้ายคลึงกัน มีมากเฉพาะช่วงแรกแต่ปัจจุบันลดลง
การบริหารองค์กร -มีความยืดหยุ่น และกระจายอำนาจ -พรรคมีเจ้าของ -พรรคไม่มีเจ้าของ -โครงสร้างการบริหารที่เป็นประชาธิปไตย -โครงสร้างการบริหารที่รวมศูนย์อำนาจ	✓ - ✓ ✓	ไม่ค่อยยืดหยุ่น ✓ - ✓
การสนับสนุนจากบุคคลภายนอก -เงินทุน, กระแสสังคม	มาก	มีไม่มาก
อายุของพรรค	ยาวนาน 65 ปี	สั้น 7 ปี

3.1 การเปรียบเทียบในประเด็นแรก อุดมการณ์ประชาธิปัตย์และนโยบายพรรค

จุดเริ่มต้นของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชนมาจากการเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย แต่หากพิจารณาในอุดมการณ์ของทั้งสองพรรคมีความเหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคืออุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์คือการต่อสู้กับระบอบเผด็จการตั้งแต่แรกเริ่ม และยึดมั่นในการสร้างสังคมประชาธิปไตย สำหรับจุดยืนของพรรคมหาชนคือเป็นอุดมการณ์ประชาธิปัตย์ที่มีพรรคการเมืองแบบหลายพรรคดังนั้นจึงเสนอพรรคเป็นพรรคทางเลือกใหม่ของประชาชน หรือพรรคทางเลือกที่สาม นับจากพรรคไทยรักไทยและพรรคประชาธิปัตย์ แต่หากพิจารณาในเรื่องของนโยบายต่างๆของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชนก็มีความคล้ายคลึงกันอยู่มาก กล่าวคือ ทั้งสองพรรคเน้นการสร้างความโปร่งใสและขจัดปัญหาทุจริตประพฤติมิชอบของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ และการกระจายอำนาจของภาครัฐและการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน เมื่อเปรียบเทียบนโยบายต่างๆของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชนมีความคล้ายคลึงกันอยู่มาก

ส่วนประเด็นการสืบทอดอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ มีความแตกต่างจากพรรคมหาชน พรรคประชาธิปัตย์นับได้ว่ามีความเด่นชัดในด้านของการสืบสานอุดมการณ์นับตั้งแต่แรกตั้งพรรคซึ่งได้กำหนดอุดมการณ์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในปัจจุบันอุดมการณ์ดังกล่าวยังคงอยู่ คู่กับพรรคประชาธิปัตย์ และยึดถือเป็นหลักในการทำงานด้านการเมืองและการบริหารประเทศทั้งในฐานะฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล โดยเฉพาะผู้นำพรรคแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ได้ยึดถืออุดมการณ์ประชาธิปัตย์ สืบทอดและปลูกฝังอุดมการณ์ให้กับสมาชิกพรรคทุกคนมาอย่างต่อเนื่องกระทั่งทุกวันนี้

สำหรับพรรคมหาชนไม่มีการสืบสานอุดมการณ์ทางการเมืองแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นพรรคที่จัดตั้งอย่างกะทันหันในปีพ.ศ. 2547 เพื่อจะลงสมัครเลือกตั้งในปีพ.ศ. 2548 จึงทำให้ยังไม่สามารถสืบทอดอุดมการณ์ และยังไม่สามารถแสดงบทบาททางการเมืองเช่นพรรคประชาธิปัตย์ต่อสู้กับระบอบเผด็จการ

3.2 การเปรียบเทียบในประเด็นที่สอง การบริหารองค์การภายในพรรคระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคมหาชน

1) **ความเป็นเจ้าของพรรค** มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ด้วยการก่อตั้งของพรรคประชาธิปัตย์มาจากการที่พรรคไม่มีใครเป็นเจ้าของ ทำให้พรรคมีพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ที่ทุกคนร่วมเป็นเจ้าของได้ หรือสามารถเป็นผู้นำพรรคได้ ทำให้การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในพรรคเป็นไปอย่างเท่าเทียม สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็น หรือวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกในพรรคได้อย่างเต็มที่ การบริหารองค์การแบบพรรคการเมือง เช่นพรรคประชาธิปัตย์จึงมีความแตกต่างจากพรรคอื่นๆที่มีเจ้าของพรรคซึ่งเป็นเจ้าของทุน การบริหารและการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับเจ้าของหรือกลุ่มเจ้าของพรรคเพียงผู้เดียวหรือกลุ่มเดียว ด้วยเหตุนี้การบริหารองค์การที่มีส่วนร่วม ยึดหยุ่นและมีค่านิยมประชาธิปัตย์ในเรื่องเสมอภาคนั้นจึงทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์ของการบริหารองค์การของพรรคที่สำคัญ

แต่การบริหารองค์การแบบพรรคมหาชนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากบารมีของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์เปรียบเหมือนผู้ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจเรื่องต่างๆที่สำคัญภายในพรรค ทำให้หัวหน้าพรรคมีอำนาจการตัดสินใจไม่เต็มที่ พรรคมหาชนมีโครงสร้างองค์การคล้ายแบบจักรกลอยู่บ้าง คือขาดความยืดหยุ่นของการบริหารมีลักษณะของการสั่งการแบบรวมศูนย์ (Centralization) อย่างไรก็ตามก็ดีการบริหารองค์การเช่นนี้ก็มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เฉพาะกิจให้ทันกับการเลือกตั้งที่จะมาถึง และเป็นการบริหารในช่วงของการบุกเบิกพรรคที่ต้องใช้ความรวดเร็ว การกระจายอำนาจการตัดสินใจอาจยังไม่เกิดขึ้นในส่วนของการบริหารเงินทุนแต่การบริหารการเลือกตั้งในพื้นที่ กล่าวได้ว่าผู้สมัครพรรคมหาชน มีความเป็นอิสระของผู้สมัครแต่ละคนอย่างมากซึ่งอาจจะมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์ที่ผู้สมัครต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่พรรควางไว้ทุกอย่าง

2) โครงสร้างพรรคและสาขาพรรค พรรคประชาธิปไตยและพรรคมหาชนมีโครงสร้างพื้นฐานโดยทั่วไปเหมือนกันกล่าวคือ มีแบบแผนหลัก ๆ ที่เป็นไปตามข้อบังคับของกฎหมายพรรคการเมือง ประกอบด้วย หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค รองเลขานุการพรรค กรรมการบริหารพรรค สมาชิกพรรค และสาขาพรรคกระจายกันอยู่ตามภูมิภาคและจังหวัดต่าง ๆ

3.3 ประเด็นสุดท้าย การเปรียบเทียบการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปไตยกับพรรคพรรคมหาชนในหลายประเด็น คือ อุดมการณ์และนโยบายพรรค การบริหารองค์การ การสนับสนุนจากภายนอก และอายุของพรรค อายุของพรรค

ในขณะที่พรรคประชาธิปไตยมีอายุมากกว่า 65 ปี แต่พรรคมหาชนมีอายุเพียง 7 ปี ซึ่งอายุของพรรคก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาพรรคหรือองค์การในแนวทางต่างๆ เช่น การปฏิรูปโครงสร้าง การบริหารการถ่ายทอดอุดมการณ์ การสร้างผลงานที่ตอบสนองความนิยมของบุคลากรของพรรคต่อประชาชนหรือสังคม หรือหากพิจารณาตามแนวคิดของมินซ์เบิร์กแล้วจะเห็นได้ว่ารูปแบบโครงสร้างองค์การทางการเมือง (The Political Organization) ในสถานการณ์ที่องค์ประกอบส่วนต่างๆ ทั้งส่วน กลยุทธ์ ส่วนบริหารระดับกลาง ส่วนเทคนิค ส่วนสนับสนุน และส่วนปฏิบัติงาน ไม่สามารถแสดงผลให้โดดเด่นครบถ้วนส่วนอื่นๆ ในองค์การได้ รวมทั้งกลไก เครื่องมือประสานงานไม่สามารถใช้งานได้และไม่มีความชัดเจนว่ามีการกระจายอำนาจ หากมีการรวมอำนาจไว้ที่คนใดคนหนึ่งขององค์การ องค์การจะตกอยู่ในสภาวะความขัดแย้ง ที่เรียกว่า สภาวะทางการเมือง

ดังนั้นพรรคมหาชนจึงมีลักษณะคล้ายองค์การแบบชั่วคราว ความมั่นคงของพรรคขึ้นอยู่กับตัวบุคคล แม้ว่ายังมีกิจกรรมทางการเมืองอยู่ก็ตาม แต่ตอบไม่ได้ว่าพรรคจะดำรงอยู่โดยปราศจากการตัดสินใจของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ได้หรือไม่ หัวหน้าพรรคคนต่อๆ มาที่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารเปลี่ยนแปลงหลายคนล้วนเป็นตัวแทนของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ การพัฒนาพรรคการเมืองของพรรคมหาชนจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้แล้วพรรคมหาชนยังคงต้องหาคำถามว่าจะแสวงหาการสนับสนุนจากสังคมได้เช่นพรรคการเมืองที่มีอายุยาวนานได้อย่างไร

ส่วนการบริหารองค์การของพรรคประชาธิปไตย เป็นการบริหารพรรคที่เป็นระบบทั้งในส่วนของปัจจัยภายในเช่น โครงสร้างที่เป็นทางการ การบริหารเงินทุน การสืบทอดอุดมการณ์ เป็นต้น และปัจจัยภายนอกองค์การ เช่น การได้รับการสนับสนุนจากสังคม ความนิยมในตัวบุคคลของพรรค เป็นต้น ซึ่งในการพัฒนาขั้นแรกของพรรคประชาธิปไตย ซึ่งเป็นขั้นการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ได้รับทรัพยากรมาสนับสนุนองค์การให้ได้มากๆ แสวงหาแรงสนับสนุนและการยอมรับจากบุคคลภายนอกหลายๆฝ่าย ซึ่งตลอดการทำงานที่ผ่านมาพรรคประชาธิปไตยก็ได้ดำเนินการในการแสวงหาการสนับสนุนและยอมรับในจุดยืนที่ต่อสู้กับเผด็จการและยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย เป็นองค์การที่เป็นตัวแบบระบบเปิด (open system model) และเมื่อพรรคประชาธิปไตยสามารถหาแรงสนับสนุนได้แล้วจึงพยายามทำให้กลุ่มคนในพรรค เหล่าสมาชิกพรรคนี้สนับสนุนองค์การต่อไปเพื่อให้ความรู้สึกผูกพันกับองค์การหรือพรรคและช่วยในการพัฒนา

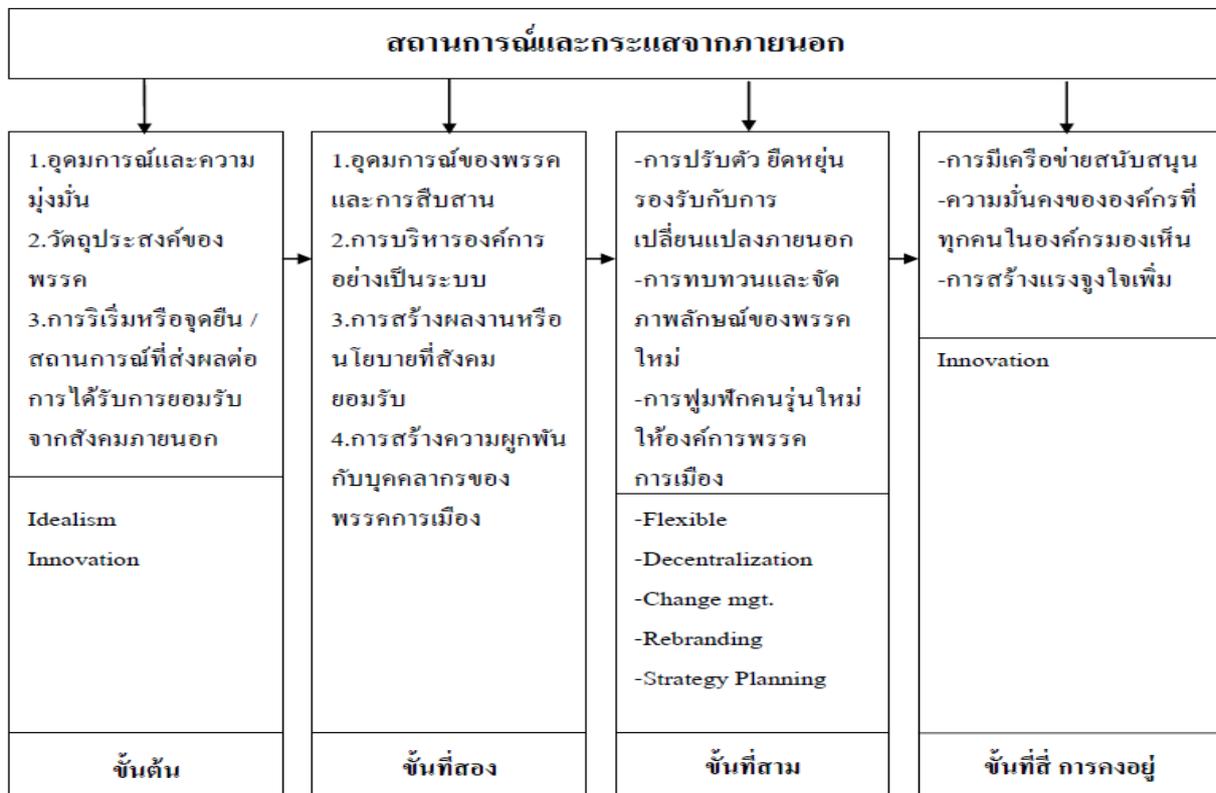
พรรคต่อไป เมื่อถึงขั้นที่สามพรรคเริ่มพัฒนาอยู่ตัว และก่อร่างจนเห็นเป็น โครงสร้างองค์การที่ชัดเจน พรรคเน้นความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และเพื่อให้ได้ ทรัพยากรมากขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวของพรรคต่อไป ซึ่งพรรคประชาธิปไตยมีการปรับตัวและใช้กล ยุทธ์ใหม่ๆ ในการสานความต้องการในพรรคและภายนอกพรรค ตลอดจนความต้องการของคนรุ่นใหม่และ คนรุ่นเก่า ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นขั้นสุดท้ายของการพัฒนาที่เรียกว่าขั้นเสื่อมสลายเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป การศึกษาในประเด็นการบริหารองค์การแบบพรรคการเมือง ทั้งสองพรรคมี โครงสร้างแบบเป็นทางการเหมือนกัน แต่สำหรับการบริหารภายในพรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคที่ไม่มีใคร เป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้พรรคมีพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ที่ทุกคนร่วมเป็นเจ้าของได้ หรือสามารถเป็น ผู้นำพรรคได้ ซึ่งแตกต่างจากพรรคมหาชนที่ยึดโยงกับตัวบุคคลและมีเจ้าของพรรค(ในแรกเริ่มตั้งพรรค) ทำให้ทั้งอำนาจการตัดสินใจและการบริหารมีลักษณะของการสั่งการแบบรวมศูนย์ (Centralization) หรือ อาจเปรียบได้ว่าเป็นโครงสร้างองค์การคล้ายแบบจักรกล คือ ขาดความยืดหยุ่นในการบริหาร ซึ่งองค์การ สาธารณะเช่นพรรคการเมืองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองนี้ หากพิจารณาในส่วนของพรรค มหาชนแล้ว เป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายของพรรคเป็นผลมาจากการแก่งแย่งแข่งขันภายในองค์การ เองซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความต้องการซับซ้อน (Hult and Walcott, 1990) และ ยึดโยงกับอำนาจบารมี (charisma) ของบุคคลคือพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์

ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบและปัจจัยในการดำรงอยู่ขององค์การแบบพรรคการเมืองที่ยั่งยืน ซึ่ง อาจเป็นรูปแบบการบริหารองค์การแบบพรรคการเมือง ที่เป็นข้อพิจารณาให้กับองค์การหรือองค์การแบบ พรรคการเมืองต่อไป

รูปแบบการบริหารและปัจจัยที่ทำให้องค์กรแบบพรรคการเมืองดำรงอยู่

แผนภาพ 3 รูปแบบการบริหารและปัจจัยที่ทำให้องค์กรแบบพรรคการเมืองดำรงอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพรรคการเมือง

การดำรงอยู่ขององค์กรเช่นพรรคประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีกลไกภายในที่มั่นคงในการดำเนินการกิจกรรมทางการเมืองก็ตาม แต่ควรจะมีการพัฒนาองค์การอย่างครบถ้วนมากขึ้น ควรให้มีการกลับไปสู่ขั้นแรกที่แสวงหาความร่วมมือ จากฝ่ายต่างๆ แรงสนับสนุนจากภายนอกและเสริมความแข็งแกร่งภายในอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้้องค์การตายหรือสิ้นสลายนั่นเอง ้องค์การต้องเสนอความคิดริเริ่มใหม่ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ตัวแบบระบบเปิดเป็นกลยุทธ์สำคัญ

นอกจากนี้การควบคุมสมาชิกพรรคที่เป็นกรรมการบริหารพรรคไม่ให้ทำผิดกฎหมายเลือกตั้งในเรื่องการซื้อเสียงนั้นเป็นทั้งจุดอ่อนและภัยคุกคามที่อาจเกิดกับการดำรงอยู่ขององค์กรเช่นพรรคการเมืองได้ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเมืองหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกใน้องค์การเช่นพรรคประชาธิปไตยอาจต้องมีแนวทางที่ชัดเจนให้มากขึ้นเพื่อป้องกันการผิดกฎหมายเลือกตั้ง

การดำรงอยู่ของพรรคมหาชน ผู้วิจัยเห็นว่า การบริหารองค์การของพรรคมหาชนมี ปัจจัยการดำรงอยู่ที่ยึดโยงกับผู้นำ ดังนั้นความยั่งยืนและการเป็นพรรคของมวลชน(mass party) ไม่อาจเกิดขึ้นได้เมื่อพรรคมีเจ้าของ การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการพัฒนาจึงขาดความชัดเจน ขาดทิศทางของการพัฒนาองค์การสู่การไม่เสื่อมสลาย พรรคมหาชนมีกิจกรรมทางการเมืองอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดมาแม้จะไม่มากก็ตาม แต่การดำเนินกิจกรรมเช่นนี้อาจทำให้ดูคล้ายกับว่ายังดำเนินกิจกรรมทางการเมืองแต่ยังอยู่ในช่วงเวลาที่ยืดหยุ่นกำลังหรือพลังที่จะมาเข้าร่วม และคอยการกลับมาของเจ้าของที่แท้จริง

2. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาองค์การแบบพรรคการเมืองเพื่อความเป็นสถาบันและยั่งยืน

เหตุผลในการก่อตั้งพรรคการเมืองในประเทศไทย จากหลายเหตุผล เช่น จากอุดมการณ์ จากความต้องการที่จะเข้าสู่การแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ จากการมุ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มคน จากความต้องการที่จะมีพรรคการเมืองของตนเอง เป็นต้น ดังนั้นพรรคการเมืองที่เกิดจากฐานการเป็นเจ้าของพรรค การสร้างทายาท ความต้องการใช้พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือต่อรองทางการเมือง มักจะเป็นพรรคการเมืองที่มีการบริหารแบบสั่งการจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นเจ้าของพรรค ดังนั้นการบริหารองค์การในลักษณะเช่นนี้จึงมีการรวมศูนย์การตัดสินใจค่อนข้างมาก การพัฒนาของบุคลากรในพรรคมักต้องอิงอยู่กับระบบอุปถัมภ์ที่มาจากโครงสร้างอำนาจสายตรงจากเจ้าของหรือกลุ่มเจ้าของพรรค การพัฒนาองค์การแบบพรรคการเมืองสู่ความเป็นสถาบันจึงเกิดขึ้นได้ยาก หลายพรรคในประเทศไทยมีการบริหารองค์การเช่นนี้

อย่างไรก็ดี การบริหารองค์การแบบพรรคการเมืองเช่นพรรคประชาธิปัตย์แม้ว่าอาจมีอุปสรรคของความเป็นอนุรักษนิยมสูง ขาดการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ อยู่บ้าง แต่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการบริหารองค์การแบบพรรคการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์อยู่บนพื้นฐานของอุดมการณ์ ศรัทธา ประชาธิปไตย และกลไกการบริหารภายในพรรคที่ไปในทิศทางเดียวกันแล้ว สร้างความยั่งยืนและความเป็นสถาบันให้แก่พรรคประชาธิปัตย์ตราบเท่าทุกวันนี้

ดังนั้นรูปแบบการบริหารองค์การแบบพรรคการเมืองที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้นั้น คงจะเป็นรูปแบบการบริหารองค์การที่พรรคการเมืองหรือผู้ที่ตั้งพรรคการเมืองสามารถนำไปเป็นข้อพิจารณาในการนำไปคิดต่อเพื่อสร้างและบริหารองค์การแบบพรรคการเมืองที่สามารถดำรงอยู่ได้ยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาของการสัมภาษณ์ที่ผู้บริหารล้วนแล้วแต่เตรียมการเลือกตั้ง ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 จึงทำให้ไม่มีเวลาให้สัมภาษณ์เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามหากมีการศึกษาในประเด็น

ดังกล่าวในอนาคต อาจมีการศึกษาเจาะลึกในพรรคการเมืองใหญ่อีกหลายพรรคที่มากกว่านี้ เช่น พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคเพื่อไทย ฯลฯ เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระมล ทองธรรมชาติ. (2514). *การเมืองระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- โกเมศ ขวัญเมือง. (2543). *กฎหมายว่าด้วยระบบพรรคการเมือง*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กนก วงษ์ตระหง่าน. (2536). *พรรคการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กองบรรณาธิการ Money Magazine. (2543). *พรรคประชาธิปไตย บนเส้นทางประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : Money Magazine.
- ขจัตถัย บุรุษพัฒน์. (2511). *การเมืองและพรรคการเมืองไทยนับแต่ยุคแรกถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- ขวัญชาติ วงศ์จรไพบุลย์. “พรรคการเมืองไทยกับการควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัด: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพรรคประชาธิปไตยกับพรรคชาติไทย”. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2539.
- จรี เปรมศรีรัตน์. (2550). *กำเนิดพรรคประชาธิปไตย 6 เมษายน พ.ศ. 2489 : 61 ปี ประชาธิปไตยยังอยู่ยั่งยืน*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ใจกาย.
- ชัยวัฒน์ วีรานันท์. “บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคการเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีพรรคประชาธิปไตย”. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2535.
- เชาวนะ ไตรมาศ. (2540). *พรรคการเมืองไทย : ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่และพัฒนาการ* ทางสถาบัน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. (2522). *นายควง อภัยวงศ์ กับพรรคประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เรืองศิลป์.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2539). *50 ปี พรรคประชาธิปไตยกับการเมืองไทย*.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. (2524). *พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2530). *พรรคประชาธิปไตย : ความสำเร็จหรือความล้มเหลว*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญธรรม เลิศสุชีเกษม. “ความแตกแยกภายในพรรคการเมืองไทย”. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2531.
- รัฐการ มิฆเนตร. “ยุวประชาธิปไตยในฐานะองค์กรเสริมสร้างพัฒนาการของพรรคประชาธิปไตย”. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2533.

- ลิขิต ธีรเวคิน. (2527). *การเมืองไทยยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- สละ ลิขิตกุล. (2521). *เบื้องหน้า-เบื้องหลังของพรรคประชาธิปัตย์ โดย ทหารเก่า*. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : การเวก.
- วัลย์พร รัตนเศรษฐ. (2545). *บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะรัฐศาสตร์*.
- หยุด แสงอุทัย . (2517). *พรรคการเมือง*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- อุยทธ์ เพชรอินทร. “อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์”. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537*.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2548). *พิศการเมือง*.
- Askew Marc. (2008). *Performing Political Identity : The Democrat Party in Southern Thailand*. Chiang Mai:Silkworm Books.
- Boulding, K.E. (1956). *General systems theory: Foundations, development, applications*. New York:George Braziller.
- DuBrin, A.J. (1998). *Leadership Research Findings, Practice, and Skills*. Boston : Houghton Mifflin.
- Duverger, Maurice (1967) *Political Parties: Their Organization and Activities in the Modern State*. London: Methuen.
- Hult & Walcott. (1990). *Governing Public Organizations: politics, structures and institutional design*. The University of Michigan: Brooks/Cole Pub. Co.,
- Katz,D., & Kahn, R.L. (1966). *The social psychology of organizations*. New York:Wiley.
- Kitschelt, Herbert. (1993). “Class Structure and Social Democratic Party Strategy”.*British Journal of Political Science*, Vol. 23 No.3: pp299-337.
- Levitsky, Steven. 2003. *Transforming labor-Based Parties in Latin America: Argentina Peronism in comparative perspective*. Cambridge University Press.
- Macridis, Roy C. (1967). *Political parties: contemporary trends and ideas The Contemporary essays series*. Harper & Row,The University of Michigan.
- Mintzberg, H. (1983). *Power in and around organizations*. Englewood Cliffs, NJ:Prentice
- Pfeffer, J. (1981). *Power in organizations*. Boston: Pitman.

Pfeffer & Salancik.(1974). *Organizational decision making as a political process: the case of a university budget*: University of California.

Robbins,Stephen.(1987). *Organization Theory:Structures,Design,and Applications*.

Englewood Cliffs. New Jersey:Prentice-Hall.

Samuel P. Huntington. (1968). *Political Order in Changing Societies*. University of Michigan : Yale University Press.

Sirivunnabood, Punchada. "Local Political Party Branches in Thailand". Dissertation Submitted to The Graduate School in Partial Fulfillment of the Requirements for the degree of Doctor of Philosophy Department of Political Science.Northern Illinois University, 2009.

Thompson, J.D. (1967). *Organizations in action*. New York;McGraw-Hill.